

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

Ἀνάτυπο ἀπό τόν τόμο
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ-ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΑΥΤΑΔΕΛΦΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ
ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΦΩΤΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ
(10-15 ΜΑΪΟΥ 1985)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1986

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

ΑΡΧΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ
ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΜΝΗΣΗ

Ἡ ἱστορική καὶ ἀγλαόκαρπος ἀποστολική Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης, μέ εὐχαριστία καὶ καύχηση ἐν Κυρίῳ, μνημονεὺει «τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος» (Α΄ Θεσ. 1,3) τῶν δύο Θεσσαλονικέων Ἱεραποστόλων Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου¹. Καὶ δικαίως! Γιατί τό Εὐαγγέλιό τους «οὐκ ἐγεννήθη... ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλά καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ» (Α΄ Θεσ. 1,5) πρὶν ἀπὸ ἑνδεκα αἰῶνες μεταξύ τῶν Σλάβων, ὡς εἶχε συμβεῖ πρὶν ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνες μέ τό ἴδιο Εὐαγγέλιο διά στόματος Παύλου τοῦ πρώτου τῶν ἐθνῶν Ἀποστόλου σέ τούτη τήν πόλη, ὥστε, ὅσοι ἐπίστευσαν τότε, νά γίνουν τύπος «πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ... καὶ ἐν παντί τόπῳ» (Α΄ Θεσ. 1, 7-8).

Παρακαλῶ νά δεχθεῖτε, Παναγιώτατε, τήν ἔκφραση τῆς εὐγνωμοσύνης μου γιά τήν πατρική πρόσκληση καὶ φιλοξενία σας, πού μοῦ ἐπιτρέπει νά μετέχω στήν ιδιαίτερη αὐτή χαρά τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, μέ τήν ὁποία μέ συνδέουν εὐλαβεῖς καὶ εὐγνώμονες ἀναμνήσεις. Παρακαλῶ ἐπίσης νά δεχθεῖτε τά θερμά συγχαρητήρια τόσον ἐμοῦ, ὅσο καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης γιά τήν δλοκλήρωση καὶ τά ἐγκαίνια τοῦ περικαλλοῦς Ναοῦ τῶν Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Εἶναι ἀσφαλῶς τό πολυτιμότερο δῶρο, πού προσφέρεται στή Θεσσαλονίκη μέ τήν εὐκαιρία τῶν δύο ἐπετειῶν, πού ἐορτάζει αὐτό τόν καιρό. Εὐχόμεθα ὁ Ναός αὐτός νά ἀναδειχθεῖ σέ κέντρον ἀενάου ἱκεσίας ὑπέρ εὐσταθείας, ὁμονοίας καί συνεργασίας τῶν ὀρθόδοξων ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὑπέρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, «ἵνα ἡμᾶς ἀξιώση τῆς κλήσεως ὁ Θεός ἡμῶν καὶ πληρώση πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως

1. Βλπ. τή σχετική Ποιμαντορική Ἐγκύκλιο τοῦ Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος στό περιοδικό ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ 86 (1958) 4-8.

ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α΄ Θεσ. 1, 11-12). Παρακαλῶ ἐπίσης ταπεινῶς νὰ δεχθεῖτε Σεῖς, Παναγιώτατε, καί τὰ μέλη τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τὰ συγχαρητήρια καί τίς εὐχαριστίες μου γιά τήν ἄρτια ὀργάνωση καί διεξαγωγή τοῦ Συνεδρίου.

Ἄνταποκρινόμενος στήν ἐπιθυμία σας, Παναγιώτατε, νὰ λάβω ἐνεργό μέρος στό συνέδριο αὐτό, τολμῶ νὰ μοιραστῶ μαζί σας ὀρισμένες σκέψεις, ἀνησυχίες καί ἐλπίδες. Ἡ σύντομη ἀνακοίνωσή μου δέν προβάλλει ἀξιώσεις εἰδικῆς περὶ τὸ ἀντικείμενο τοῦ συνεδρίου ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ἀφοῦ δέν ἔχω ἀσχοληθεῖ μέ αὐτά τὰ ζητήματα. Οὔτε ἀνατρέχει στό παρελθόν ἢ εἰσήγηση. Κάτω ἀπό τὸ πρίσμα του, ἀπλῶς, προβληματίζεται γιά τὸ παρόν καί τὸ μέλλον. Καί κατατίθεται μᾶλλον ὡς προσκύνημα καί ἔκφραση τιμῆς καί εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς δύο Ἰσαποστόλους, πού ἀνήκουν στίς κορυφαῖες προσωπικότητες, τίς ὁποῖες εὐτύχησε νὰ ἀναδείξει αὐτὴ ἡ πόλη στήν πολυκύμαντη διαδρομὴ τῶν 2.300 ἐτῶν τῆς ζωῆς της.

Τὸ θέμα τῆς εἰσήγησής μου εἶναι: Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τῶν Ἁγίων Ἱεραποστόλων, μνήμη καί ὑπόμνηση.

Ἡ μνήμη ἑνός Ἁγίου ἀποτελεῖ ταυτόχρονα ὑπόμνηση πρὸς ὅλους ἐκείνους, πού τὸν τιμοῦν. Ὑπόμνηση γενικὴ καί παραίνεση: «μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. 11,1). Καί ὑπόμνηση εἰδική, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο χάρισμα κάθε Ἁγίου. Ὅταν ἡ ὑπόμνηση βιώνεται μέ ὑπακοή καί συνέπεια, ὁ ἑορτασμός ἐκφεύγει ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς τυπολατρίας, συνοικοδομεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καί διακονεῖ τῆ ζωῆ.

Τὸ εἰδικὸ χάρισμα τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου ἦταν ἡ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ νὰ εὐαγγελίζονται «ἐν τοῖς ἔθνεσι... τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 3,8). Ποιὸ εἶναι λοιπὸν τὸ περιεχόμενο τῆς εἰδικῆς ὑπόμνησης, πού ὀφείλομε νὰ ἀκροασθοῦμε σήμερα μέ προσοχή, κληρὸς καί πιστός λαὸς τῆς Θεσσαλονίκης καί ὅλοι ἐμεῖς οἱ συνεορτάζοντες; Καί ποιὰ ἢ τυχόν εἰδικὴ σημασία τῆς ὑπόμνησης αὐτῆς τούτη τὴν ὥρα, πού ὀδεύει πρὸς τὴν ἐκπνοή της ἡ δευτέρα μετὰ Χριστόν καί ἀνατέλλει ἡ τρίτη χιλιετία, πού, σύμφωνα μέ ἱκανές ἐνδείξεις, θὰ θελήσει νὰ εἶναι χιλιετία χωρὶς Χριστόν; Πάνω στό καθόλου εὐκολο, πλὴν ἀναπόφευκτο αὐτὸ ἐρώτημα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ διατυπώσω μερικὲς μόνο σκέψεις, τίς ὁποῖες αἰσθάνομαι πὼς ὑπαγορεύει, ὡς ὑπόμνηση, - τουλάχιστο γιά μένα - τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο καί τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, τὸν ὁποῖο τιμοῦμε ἰδιαίτερα τοῦτες τίς μέρες, ἀλλὰ καί τοῦ ἀδελφοῦ του Ἁγίου Κυρίλλου. Ἄν ὁ λόγος φανεῖ

ὄχληρός σέ ὀρισμένα σημεῖα, παρακαλῶ τήν ἀγάπη σας νά εἶναι μακρόθυμη. Ἡ θεά τῆς πραγματικότητας δέν εἶναι πάντα εὐχάριστη. Γίνεται ὅμως ἀναπόφευκτη πότε-πότε.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 1η: ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ.

Ἡ μνήμη εἶναι μιᾶ ἀντίσταση στή λήθη. Εἶναι κατά κάποιον τρόπο «ἀ-λήθη¹ καί ἐπομένως ὑπηρετεῖ τήν ἀλήθεια. Γιατί, κατά τόν Ἡράκλειτον, «ἀληθές τό μή λήθον». Ὅσοι λοιπόν τιμοῦν τή μνήμη τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, ὀφείλουν πρῖν ἀπ' ὅλα νά τιμοῦν τήν ἀλήθεια τοῦ προσώπου τους, τήν ἀλήθεια τοῦ λόγου τους, τοῦ βίου τους καί τοῦ ἔργου τους. Ἡ Ἐκκλησία καί τά ἐπιστημονικά Ἰδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης, καθώς ἐπίσης καί διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες, δικοί μας καί ξένοι, ἔχουν συμβάλει εὐτυχῶς ἀποτελεσματικά τόν τελευταῖο καιρό στήν ἱκανοποιητική ἀποκατάσταση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας, πού εἶχε ὑποστῆ παλαιότερα παραμορφωτικές ἐπεμβάσεις τῆς ἀγνοίας ἢ ἐθνικιστικῶν καί ἄλλων σκοπιμοτήτων. Ἡ ἀποκατάσταση θά ὀλοκληρωθεῖ βέβαια, ὅταν θά μελετηθεῖ περισσότερο τό ἔργο τους καί πῶς σφαιρικά, ὄχι μόνον ἀπό τή σκοπιὰ τῆς Ἱστορίας, ἀλλά καί ἀπό τή σκοπιὰ τῆς ἱεραποστολικῆς θεωρίας καί πράξης. Ἡ πρόσφατη σχετική βιβλιογραφία δείχνει κάποια στροφή τοῦ ἐνδιαφέροντος καί πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή, σέ συνδυασμό μάλιστα καί μέ τή γενικότερη προβληματική γύρω ἀπό τή φύση, τό ἀντικείμενο, τή μέθοδο καί τίς προτεραιότητες τῆς μαρτυρίας τοῦ Εὐαγγελίου στό σύγχρονο κόσμο.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 2η: ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΦΩΤΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.

Ἡ παραπάνω ἔρευνα μᾶς δείχνει κιόλας σαφῶς, πῶς οἱ αὐτάδελφοί γόνιοι τῆς Θεσσαλονίκης δέν ὑπῆρξαν μόνον τῶν σλάβων φωτιστές καί διδάσκαλοι, ἀλλ' ὅτι μποροῦν ἐπίσης νά φωτίσουν τό παρόν καί νά συνοδεύσουν καί στό μέλλον τήν Ἐκκλησία, κατά τήν ἀναζήτηση καί εὑρεση λύσεων γιά τά ἐκάστοτε ἱεραποστολικά προβλήματα της². Μήπως, ἄλλωστε, γι' αὐτό ἀκριβῶς δέν χαρίζει ὁ Θεός στήν Ἐκκλησία Πατέρες καί Διδασκάλους, γιά νά εἶναι διαρκῶς παρόντες καί πάντοτε

2. Περισσότερα γιά τήν ἐπικαιρότητα τοῦ ἔργου Κυρίλλου καί Μεθοδίου γιά τήν ὀρθόδοξη καί γενικότερα τή χριστιανική Ἱεραποστολή βλ. στή μελέτη E. Voulgarakis, A Lesson in Evangelism. The Lives of Cyril and Methodius, *International Review of Mission* 294(1985) 230-230.

ἐπίκαιροι καί αὐθεντικοί ἐρμηνευτές τοῦ ἁγίου θελήματός Του; Ὅσο περισσότερο μελετοῦμε τό ἔργο Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τόσο περισσότερο ἐδραιώνεται ἡ πεποίθησή μας, πὼς ἔχουν πολλά καί ὠφέλιμα νά διδάξουν καί τώρα καί πάντα!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 3η: ΟΥΑΙ ΤΩ, ΜΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΜΕΝΩ.

Ὅταν τελοῦμε μνήμη Ἱεραποστόλων, ὀφείλομε νά ἀναλογιζόμεθα, πρὶν ἀπ' ὅλα, κατὰ πόσον ἐκπληρώνομε σήμερα, μέ τόν τρόπο καί μέ τό ζήλο πού πρέπει, τό δικό μας ἱεραποστολικό καθήκον. Ὁ εὐαγγελισμός δέν εἶναι εὐκαιριακή, περιθωριακή ὑπόθεση τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία θά μπορούσε καί νά παραμελήσει ἢ νά παραλείψει. Εἶναι συστατικό καί ἐκφραση τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας, τῆς ὑπόστασης καί τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀποστολή της στό χρόνο πού μεσολαβεῖ ἀνάμεσα στήν Ἀνάσταση καί τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Εἶναι γι' αὐτό ἀνάγκη, μέ ἀφορμή τόν τωρινό ἑορτασμό, νά σταθεῖ μέ εἰλικρίνεια καί δέος ἡ συνειδηση τῶν Ὁρθοδόξων μπροστά στήν κατηγορηματικὴ προειδοποίηση τοῦ Ἀποστόλου: «Οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν ἐάν μὴ εὐαγγελίζωμαι» (Α' Κορ. 9,16). Ἡ παρατηρούμενη κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια συνειδητοποίηση τῆς ἱεραποστολικῆς μας εὐθύνης εἶναι σίγουρα σημάδι ἐλπίδας. Παραμένουν ὅμως ἐλάχιστοι ἀκόμη οἱ ἐργάτες σέ σχέση μέ τὴν ἔκταση τοῦ πρὸς θερισμόν ἔτοιμου ἀγροῦ (Μτθ. 9,37). Ἡ Θεσσαλονίκη δίδει καί πάλι ἓνα καλὸ παράδειγμα. Ὅπως τότε, δραστηριοποιοῦνται καί σήμερα πιστοὶ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς πόλης στό χῶρο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἐθνῶν. Εὐχόμεθα νά βροῦν μιμητές καί ἐδῶ καί παντοῦ!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 4η: ΣΑΡΚΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΚΑΙ ΕΚΑΣΤΑΧΟΥ.

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού «ὄτε ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4,4) «σάρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1,14), προσλαμβάνει κάθε φορά καί ἀφθαρτίζει τὴ «σάρκα» τῶν ἀνθρώπων, πού Τόν ὑποδέχονται καί Τόν «παραλαμβάνουν» καί τρέφονται ἀπὸ τὴ σάρκα καί τὸ αἷμα Του. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐβίωσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καί σταθερά μέχρι σήμερα ἡ Ὁρθοδοξία. Ἡ ὁποία, σέ ἀντίθεση μέ τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσης, στάθηκε μέ σεβασμό, στοργή καί ἐμπιστοσύνη μπροστά σ' αὐτὴ τὴν ἀνθρώπινη «σάρκα», πού λέγεται π.χ. γλώσσα, ἦθος, πολιτισμός, ταυτότητα τῶν λαῶν, ὅπως περίτρανα ἀποδεικνύεται στό ἔργο Κυρίλλου καί Μεθοδίου. Αὐτός ὁ σεβασμός τῆς ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ ἀνθρώπινης «σάρκας» δέν εἶναι ἀποτέλεσμα διπλωματίας καί ἄλλων κοσμικῶν σκοπιμοτήτων. Παρά τό ὅτι καί αὐτές δέν ἔλλειψαν βέβαια. Εἶναι

ἀποτέλεσμα καί καρπός τόσο τῆς ἀνθρωπιστικῆς παράδοσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅσο καί κυρίως τῶν θεμελιακῶν θεολογικῶν καί ἀνθρωπολογικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, πού συστηματοποιήθηκαν καί τηρήθηκαν ἀπαρασάλευτα ἀπό τὴν ἑλληνοτραφῆ Ὁρθοδοξία³. Τίς ἀρχές αὐτές ἀκολούθησαν πιστά καί οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος, ὅπως δείχνει καί ὁ π. Ἰωάννης Meyendorff σέ πρόσφατη μελέτη του γιά τὴ σχέση μεταξύ Πολιτισμοῦ καί Εὐαγγελίου⁴. Εἶναι πράγματι πολὺ ἐνδιαφέρουσες οἱ παρατηρήσεις πού κάνει, ἀναλύοντας τὸν Πρόλογο, (Proglas), πού συνέγραψαν οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπως λέγει, ἀδελφοί, γιά τὴ μετάφραση τῶν Εὐαγγελικῶν Ἀναγνώσμάτων. Δέν εἶναι τυχαῖο, παρατηρεῖ, πὼς ἡ Ὁρθοδοξία ἐγκαινιάζει τὰ Ἀναγνώσματα τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὴ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως, μὲ τὸν Πρόλογο τοῦ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Με βάση τὴ Θεολογία καί τὴ Χριστολογία αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ Προλόγου, γράφει ὁ π. Meyendorff, οἱ Φωτιστές τῶν Σλάβων ἀναπτύσσουν στὸ δικό τους Πρόλογο μιὰ περὶ Λόγου Θεολογία, ἡ ὁποία ὑπογραμμίζει ἀκριβῶς τὴν ἀνάγκη, νὰ «σαρκώνεται» ἡ πίστη σέ κάθε λαό, σέ κάθε γλῶσσα, σέ κάθε πολιτισμό, «προκειμένου νὰ ἀναδείξει αὐθεντικούς καρπούς δυναμικῆς ἀνθρώπινης συνέργειας μὲ τὸ Θεὸ πρὸς οἰκοδομὴ μιᾶς χριστιανικῆς κοινωνίας καί ἐνός χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ»⁵.

Αὐτὴ ἡ Θεολογία τῆς ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ σαρκώσεως τοῦ Λόγου, πού διασφάζει αὐθεντικά τὸ πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, ἀναγνωρίζεται σήμερα - ἐπιτέλους! - καί ἀπὸ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ καί ἀπὸ τίς λοιπές χριστιανικὲς Ἐκκλησίες καί ἀκολουθεῖται ὀλοένα καί πιστότερα,

3. Χαρακτηριστικὴ ἡ σχετικὴ μαρτυρία τοῦ Ρουμάνου Peter Vaczy, πού ἀναφέρει ὁ Ἄρχιμ. Ἰωάννης Ἀλεξίου, *Κύριλλος καί Μεθόδιος οἱ Ἱεραπόστολοι*, Ἀθήναι 1976, σελ. 141: «Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως δημιουργημα Ἑλληνος. Μόνον ὁ φιλόσοφος, τὸν ὅποιον ἀνέθρεψε τὸ πνεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοῦτο, νὰ δώσῃ δηλαδὴ, καίτοι ἦτο Ἑλλήν, γράμματα εἰς τοὺς Σλάβους. Αἰσθανόμεθα ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐνεσαρκώθη τὸ μεγαλεῖον καί τὸ πεπρωμένον τοῦ Βυζαντίου, ἐκείνου τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὅποιον τοὺς βαρβάρους εἰς τὸν πολιτισμὸν κατέστησε Βυζαντινοὺς, ἀλλὰ δέν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξελληνίσῃ...». Καί ὁ W. McNeill, *Ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας*, μετάφρ. Κ. Ραμπαβίλα, Ἀθήναι 1969, σελ. 511, ἐπιβεβαιώνει: «Σ' ἀντίθεση μὲ τὴ Ρωμαϊκὴ ἐκκλησία, πού ἀνύψωσε τὰ Λατινικὰ σέ μοναδικὴ νόμιμη γλῶσσα τῶν θρησκευτικῶν λειτουργιῶν καί τῆς διοικήσεως, ἡ Ἑλληνικὴ ἱεραρχία ἦταν πρόθυμη ν' ἀξιοποιήσῃ τίς ντόπιες γλῶσσες γιά ἐκκλησιαστικούς σκοπούς».

4. Meyendorff J., *Christ as Word: Gospel and Cultur*, *International Review of Mission* 294(1985) 246-257.

5. Ὁ.π. σελ. 246.

ὡς κατευθυντήρια ἀρχή, στήν ἱεραποστολική θεωρία καί πράξη. Ἐνῶ ὅμως οἱ ξένοι ἀποδέχονται σήμερα αὐτή τήν ἀρχή, πού εἶχαν ἀρνηθεῖ ἐπίμονα παλαιότερα καί μάλιστα μέ τόσο πείσμα τήν ἐποχή Κυρίλλου καί Μεθοδίου, παρατηρεῖται τό περίεργο φαινόμενο, νά ἐμφανίζει τώρα κάποια δυσλειτουργία ἢ ἀρχή αὐτή στό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας! Ἐνῶ δηλ. μέ βάση τήν ἀρχή αὐτή ἀντιστάθηκαν ἐκεῖνοι τόσον ἀποτελεσματικά στούς «Τριγλωσσίτες» - «Πιλατιανούς» τῆς ἐποχῆς τους, διατρέχουμε τόν κίνδυνο νά υἱοθετήσουμε ἐμεῖς ἐκ τῶν ὑστέρων «πιλατιανή» νοοτροπία καί τακτική, καθῶς ἐμφανίζουμε σημεῖα δυσκαμψίας, ἀνελαστικότητας, δυσπροσαρμοστικότητας, τόσο στό χῶρο τῆς διασπορᾶς, ὅσο καί στό καθ' αὐτό ἱεραποστολικό πεδίο⁶. Μιά τέτοια στάση, πού δείχνει πῶς φοβᾶται τήν ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος, νά πνέει ὅπου θέλει ἐκεῖνο (Ἰωάν. 3,8), εἶναι στάση ἀπομονωτική καί ξένη πρὸς τή δημιουργικότητα, τήν κοινωνικότητα καί τήν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας⁷.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 5η: Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ.

Ἡ ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ «σάρκωση» τοῦ Λόγου πραγματώνεται ὡς κατά τόπους εὐχαριστιακή κοινότητα, πού μέ τήν ἴδια τήν παρουσία της καί τή λειτουργική της πράξη καί φανέρωση διαγγέλλει «τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 2,11) καί «ἐκ-καλεῖ» τοὺς ἐκτός τῆς κοινότητας στήν ἐκκλησία τῆς σωτηρίας. Ἀκόμη καί μέ τή μαρτυρική σιωπή της ἡ ὀρθόδοξη κοινότητα μπόρεσε νά ἀσκήσει ἀποτελεσματικά ἔργο ἱεραποστόλου, πάλαι τε καί ἐπ' ἐσχάτων!

Αὐτή τήν ἱεραποστολική δυναμική τῆς λειτουργικῆς κοινότητας ἐνεργοποίησαν μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο καί οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος στήν ἐποχή τους, ἐνισχύοντας μέ εἰδικῶς καταρτισμένα στελέχη τίς νεοπαγεῖς ὀρθόδοξες ἐνορίες τοῦ σλαβικοῦ χώρου, ὥστε νά συνεχίσουν τό ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ καί τῆς μεταποίησης τοῦ παγανι-

6. Περισσότερα βλ. στή μελέτη Παπαδερῶ Ἀλεξ., Γλώσσα καί Πολιτισμός τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασπορᾶς, περιοδ. *ΚΡΗΤΗ* (1981), τεῦχος 94, σελ. 45-46 καί τεῦχ. 95, σελ. 45-46.

7. Ἀνάλυση τῶν σχετικῶν προβλημάτων σέ σχέση καί μέ τήν παγχριστιανική ἱεραποστολική προσπάθεια σήμερα βλ. στή μελέτη τοῦ Yannoulatos Anastasios, Culture and Gospel. Some Observations from the Orthodox Tradition and Experience, *International Review of Mission* 294(1985) 185-198. Στό ἴδιο τεῦχος δημοσιεύονται καί ἄλλες ἐνδιαφέρουσες μελέτες. Πρβλ. Παπαδερῶ Ἀλεξ., Πολιτισμός, Ἐρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1, 507-514. Τοῦ αὐτοῦ, Χριστιανισμός καί Πολιτισμός, δ.π. τόμ. IB', 187-190.

στικοῦ πολιτιστικοῦ τους περίγυρου.

Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό καί ἐπίκαιρο νά προσέξουμε αὐτή τήν ἱεραποστολική εὐθύνη τῆς Ἑνορίας. Γιατί κάτω ἀπό τίς σύγχρονες καί τίς διαφαινόμενες ἐξελιξίσεις στίς περισσότερες χῶρες τοῦ κόσμου καί σ' αὐτήν ἀκόμη τή χριστιανική μας Ἑλλάδα, οἱ τοπικές Ἐκκλησίες τείνουν νά γίνουν καί πάλι εὐχαριστιακές κοινότητες σέ κατάσταση διασποράς. Ἡ κλασική διάκριση ἀνάμεσα στήν «ἐσωτερική» καί στήν «ἐξωτερική» Ἱεραποστολή μένει μέ τόν καιρό χωρίς οὐσιαστικό ἀντικείμενο. Γιατί καί στό παραδοσιακά χριστιανικό «ἐσωτερικό» οἱ πιστοί συνυπάρχουν μέ ὀλοένα καί περισσότερους ἀλλόπιστους καί ἄπιστους, ὁ ἀριθμός τῶν ὁποίων θά αὐξηθεῖ ἀσφαλῶς κατά τά προσεχῆ χρόνια αἰσθητά στήν Ἑλλάδα μέ τήν προβλεπόμενη ἐλεύθερη ἐγκατάσταση, σέ ἐφαρμογή τῶν ὄρων ἔνταξης τῆς χώρας μας στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες⁸.

Ἡ παλιά αὐτή καί πάλι καινούρια πραγματικότητα ὀφείλει, φρονούμε, νά ἀφυπνίσει τή δυναμική καθολικότητα τῶν κατά τόπους εὐχαριστιακῶν κοινοτήτων. Τά μέλη δηλ. τῶν Ἑνοριῶν μας, κληρος καί λαός, ἄνδρες καί γυναῖκες, εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νά ἐτοιμαστοῦν, νά ἀσκηθοῦν καί νά ἀναλάβουν ἔργον ἱεραποστόλου, κατά τό μέτρο τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἕνα ἕκαστον ἀπό τά μέλη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (Α' Κορ. 12). Εἰδικότερα ἡ θέση, ἡ εὐθύνη καί ἡ ἀποστολή τῶν λαϊκῶν στήν Ἐκκλησία μας εἶναι, νομίζουμε, θέμα πρώτης προτεραιότητος σήμερα! Μή μᾶς διαφεύγει, ἄλλωστε, ὅτι στό πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου τιμοῦμε ἕνα λαϊκό ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου!

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 6η: Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΛΟΓΙΚΗ.

Ἡ περί Λόγου Θεολογία τῆς Ὁρθοδοξίας συνεπάγεται διαλογικό ἦθος καί διαλογική μαρτυρία. Καί πάλιν οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος βεβαιώνουν μέ τήν πράξη τή θεωρία. Δέν ἄσκησαν ρητορική διαλεκτική τῆς ἐπίδειξης, προκειμένου νά ἐντυπωσιάσουν τούς «βάρβαρους» Σλάβους, οὔτε δικανική διαλεκτική ἐπιχειρημάτων, προκειμένου νά ἐξουθενώσουν τούς ἀντίδικους Ἰουδαίους, Μουσουλμάνους, Φράγκους, Γερμανούς καί Λατίνους. Ἄσκησαν διάλογο ἀγάπης, ὡς μετοχή

8. Γιά τά σχετικά προβλήματα βλπ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη, Μητροπολίτου Ζακύνθου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στήν Οἰκουμένη Ἐπιτροπή τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, Ἀθήνα 1984. Πρβλ. Papaderos Alexandros. *Sozio-Kulturelle Aspekte der EG-Erweiterung. Griechenland als Vermittler*, Chania 1980.

στό λόγο καί βοήθεια πρὸς τὸ συνάνθρωπο, νὰ συναντήσῃ προσωπικά αὐτὸ τὸ λόγο, τὸ Σωτήρα του, καί νὰ ἐπανεύρει ἔτσι τὸ λόγο τῆς δικῆς του ὑπαρξῆς καί τῆς ὑπαρξῆς τοῦ παντός.

Μιά τέτοια διαλογικὴ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιβάλλεται καί πάλιν ἐπιτακτικὰ σήμερα, προκειμένου νὰ γίνῃ ξανά συνειδητὴ ἡ παρουσία τοῦ Λόγου (τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου) ἐκεῖ, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ παράλογο, ἀλλὰ καί ἐκεῖ, ὅπου τὸ λογικὸ δὲν φαίνεται νὰ ἔχει ζωτικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν πηγὴ του. Γιατί μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθεῖ βέβαια, πὼς κάθε φορά πού χρησιμοποιοῦμε σύνθετους ὄρους, ὅπως βιο-λογία, ψυχο-λογία, τεχνο-λογία κ.λ.π., καί κάθε φορά πού τὰ διανοήματά μας καί τὰ ἔργα μας κρίνονται ὡς λογικά, ὑπομνηματίζομε ἀπλῶς τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος»: ὅτι δηλ. αὐτὸς ὁ Λόγος εἶναι τὸ κλειδί γιὰ κάθε γνώση, γιὰ τὴν κατανόηση παντός ἐπιστητοῦ, γιὰ τὴν εὕρεση νοήματος στὰ πράγματα καί στὰ γεγονότα⁹. Πόσο συνειδητὴ εἶναι ὁμως αὐτὴ ἡ σχέση στό σύγχρονο ἄνθρωπο, π.χ. - ἂν ἐπιτρέπεται μιὰ ἄμεση ἀναφορά -, πόσο συνειδητὴ εἶναι στό σύγχρονο Πανεπιστήμιο τῆς χριστιανικῆς μας Θεσσαλονίκης; Καί ἂν δὲν εἶναι, πόσον ἔχουν συνειδητοποιήσει οἱ πιστοὶ αὐτῆς τῆς πόλης τῶν Ἁγίων Μεθοδίου καί Κυρίλλου, πὼς ὁ χῶρος ἱεραποστολικῆς δράσης δὲν ὀνομάζεται σήμερα μόνο ζουγκλα τῆς Ἀφρικῆς καί Νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἀλλ' ὀνομάζεται ἐπίσης Νηπιαγωγεῖο στήν Ἑλλάδα καί Πανεπιστήμιο καί Κέντρο Ἐρευνας καί ἐργαστήρι τῆς Τέχνης καί γραφεῖο τοῦ πολιτικοῦ καί ἀσκητήριου τοῦ συγγραφέα καί ἐργοτάξιο τοῦ μεροκαματιάρη καί κατάστρωμα τοῦ πλοίου τοῦ ποντοπόρου; Ἡ μέθοδος καί ἡ θεολογία Κυρίλλου καί Μεθοδίου θά ἔλεγε, φαντάζομαι, σήμερα: προσλάβετε τὴ «σάρκα» καθενός ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χώρους, τὴ λογοκρατούμενη, τὴν τεχνοκρατούμενη, τὴν πληγωμένη, ἐπαναστατημένη καί ὑπεραφελῶς αἰσιόδοξη, χαρίσετε τῆς καί πάλι τὸ λόγο τῆς, ὥστε νὰ ἐπανεύρει τὸ πλήρες νόημα τῆς ὑπαρξῆς καί τῆς ἀποστολῆς τῆς μέσα στόν καθολικὸ Λόγο τοῦ σύμπαντος κόσμου, τοῦ ἀνακαινισμένου ἐν Χριστῷ, ὁ ὁποῖος ἦταν «ἐν ἀρχῇ» καί εἶναι ὁ Λόγος τῆς γένεσης καί τῆς ἐσχατολογικῆς προοπτικῆς τῆς Δημιουργίας!

Στὴν ἴδια διαλογικὴ ἀρχὴ στηρίχθηκαν οἱ Θεσσαλονικεῖς Ἱεραπόστολοι, ὅταν ἀνέλαβαν ἐπίσης διάλογο μὲ τίς «Μεγάλες Δυνάμεις» τῆς ἐποχῆς τους: δηλ. ὄχι μόνο μὲ τοὺς ἀσύντακτους ἀκόμη Σλάβους, ἀλλὰ καί μὲ τοὺς διάσπαρτους Ἰουδαίους καί τοὺς ἀκμαίους Μουσουλμάνους,

9. Meyendorff J., ὁ.π., σελ. 247.

οἱ ὅποιοι, πιέζοντας τό Βυζάντιο ἀπό τό Νότο, τό ἔστρεψαν, τότε ἀκριβῶς, πρὸς τό Βορρά. Δέ θά μᾶς συνιστοῦσαν ἄραγε νά ἐπιχειρήσουμε καί μεῖς τό ἴδιο σήμερα; Διάλογο δηλ. μέ τίς παραπάνω καί τίς νεώτερες «Μεγάλες Δυνάμεις», πού διεκδικοῦν τό προσκῆνιο τῆς Ἱστορίας καί τό προσκύνημα τοῦ ἀνθρώπου;

Ἐν ἰσλαμισμῷ π.χ. πειθαναγκάζει ὀλοένα καί πιό. αἰσθητά τή χριστιανική Δύση, νά λάβει σοβαρότερα ὑπόψη τήν παρουσία του. Πάνω ἀπό 200 μουσουλμανικά τεμένη ἔχουν ἀνεγερθεῖ τά τελευταῖα μόλις χρόνια στήν Ὀλλανδία καί πάνω ἀπό 1.000 στήν Ἀγγλία, γιά νά περιοριστοῦμε, ἐνδεικτικά μόνο, στίς δύο αὐτές χῶρες. Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, τό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, τό Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν καί ἄλλοι Ὄργανισμοί ἔχουν ἀναλάβει ἐνεργό ἢ πάντως ἐτοιμάζουν διάλογο μέ τόν Ἰσλαμισμό, τόν ὁποῖον ὁμως κανεῖς ἀπό τοὺς παραπάνω δέν ἐγνώρισε τόσον ὑπαρξιακά καί τόσο τραγικά, ὅσον ἡ Ὀρθοδοξία. Θά ἀρνηθεῖ νά καταθέσει τή μαρτυρία της σ' ἓνα τέτοιο διάλογο;

Ἐν μαρξισμῷ διάλεξε πρῶτο τό σῶμα τῆς Ὀρθοδοξίας, γιά νά πειραματιστεῖ τή ριζική μεταποίηση τοῦ κόσμου, πού τήν ἐννοεῖ καί ὡς ἀποποίηση τῆς θείας παρουσίας καί «κηδεμονίας». Μιά πρόσφατη διορθόδοξη Διάσκεψη γιά τά ζητήματα τῆς Ἱεραποστολῆς¹⁰, ἀναφερόμενη στό σοσιαλιστικό περίγυρο τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐπισημαίνει τόν κίνδυνο τῆς «ἀπο-σάρκωσης», τῆς παραίτησης δηλ. ἀπό τή θεολογία τῆς ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ «σάρκωσης» τοῦ Λόγου, ὅπως τήν προσδιορίσαμε παραπάνω. Ἡ «ἀπο-σάρκωση» αὐτή νοεῖται ὡς ἄρνηση ἢ ἀδυναμία τῶν Ὀρθοδόξων νά ἀπαντήσουν δημιουργικά στήν καινούρια πρόκληση. Κανεῖς ὁμως δέν ἀμφιβάλλει, πῶς δέν μπορεῖ νά ἀποφευχθεῖ τελικά ἡ ἀπάντηση, ἀπό τό περιεχόμενο καί τή δυναμική τῆς ὁποίας θά ἐξαρτηθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἡ μοῖρα τῶν λαῶν αὐτῆς τῆς περιοχῆς καί ἴσως τῶν λαῶν τοῦ κόσμου¹¹.

Ἡ ὀρθόδοξη διασπορά ζεῖ, ἐξάλλου, στόν κόσμο ἐκεῖνον, ὅπου ὁ Καπιταλισμός καί ὁ πρακτικός Ὑλισμός ὑπόσχονται ὡς ἐπίγειο παράδεισο τήν κοινωνία τῆς ἀφθονίας, ὅπου ἐπίσης στενεύει ὁ τόπος γιά τό

10. Report of the Orthodox Advisory Group, *International Review of Mission* 294 (1985) 258-264.

11. Τήν ἀνάγκη μαρτυρίας τοῦ Εὐαγγελίου τόσο διαχρονικά (diachronic) ὅσο καί ἀνάλογα μέ τήν ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ πραγματικότητα (synchronic) ὑπογραμμίζει καί ὁ Μητροπολίτης Emilianos Timiadis, *Unity of Faith and Pluralism in Culture. A Lesson from the Byzantine Missionaries*, *International Review of Mission* 294(1985) 237-244.

Θεό. Θά διαλεχθεῖ μέ τίς ἀρχές καί τίς δυνάμεις, πού συγκροτοῦν καί συγκρατοῦν αὐτό τόν κόσμο ἢ διεσπαρμένη Ὁρθοδοξία, ὥστε νά δώσει τή δική της μαρτυρία γιά τήν ποιότητα καί τό πλήρωμα τῆς ζωῆς;

Θεωροῦμε χρήσιμο νά καταγράψουμε στό σημεῖο αὐτό μιὰ ἐνδιαφέρουσα καί ἐπίκαιρη παρατήρηση τοῦ νέου Γεν. Γραμματέα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Emilio Castro κατά τήν Γ' κοινή Σύναξη τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) καί τοῦ Concilium Conferentiarum Episcopaliū Europae, τοῦ συλλογικοῦ δηλ. ὄργανου τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἐπισκοπικῶν σωμάτων τῆς Εὐρώπης, πού ἔγινε στήν ἰταλική πόλη Riva del Garda καί στήν ἱστορική πόλη τοῦ Τριδέντου ἀπό τίς 3 μέχρι τίς 8 Ὀκτωβρίου 1984. Στά θετικά βήματα γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ Filioque, τά ὅποια ἀνέφερε ὁ κ. Παπαδόπουλος, πρέπει νά προστεθεῖ ὅτι στή σπουδαία ἐκείνη παγχριστιανική σύναξη τῆς Εὐρώπης ἀναγνωρίστηκε τό Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως (χωρίς φυσικά τό filioque), ὡς τό κοινό γιά ὅλους μας Σύμβολο καί ὡς πηγή κοινῆς ἐλπίδας σέ μιὰ στιγμή τῆς Ἱστορίας, πού ἡ ἀνθρωπότητα μοιάζει νά προσεγγίζει ὀλοένα καί πιο σταθερά τά κράσπεδα τῆς ἀβύσσου. Ὅπως ὑποστήριξαν κατά τή σύναξη ἐκείνη πολλοί ἐκπρόσωποι ἀπό τή Δύση, ἀκόμη καί ἡ ἄλλοτε χριστιανική Εὐρώπη ζεῖ σήμερα «etsi Deus non daretur» - σά νά μὴν ὑπῆρχε Θεός! Ὅλοένα καί περισσότεροι ἄνθρωποι θεωροῦν τό Θεό ἀπόντα ἢ πανσθενή, ἀνίκανο νά κυβερνήσει τή ζωή καί τήν Ἱστορία. Ἐκεῖ, ὅπου ἔφεραν ὁ Κύριλλος καί ὁ Μεθόδιος τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά καί στόν εὐρύτερο εὐρωπαϊκό ᾠδονομαχία, ἄλλοι ἄλλα εὐαγγελίζονται σήμερα. Ἐνας ἄκρατος ὀρθολογισμός, ἐξάλλου, προκαλεῖ στούς μέν θλίψη καί ἀπογοήτευση, στούς δέ ἀλαζονία καί καύχηση γιά τό «θάνατο τοῦ Θεοῦ». Ἐνα «θάνατο», πού μεταφράζεται π.χ. στό ὅτι μόλις τό 8% τῶν παιδιῶν στό Παρίσι εἶναι βαπτισμένα - ἓνα μόνο παράδειγμα! Ἀναφερόμενος σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν κρίση τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου, ὁ Emilio Castro ζήτησε τήν ἐνεργοποίηση τῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων τῆς διασποράς. Ἡ Ὁρθοδοξία, εἶπε, φέρει ἀκόμη ἀνοιχτές τίς πληγές ἀπό τόν προσηλυτισμό, πού ἄσκησαν σέ βάρος της οἱ χριστιανοί τῆς Δύσης. Μέ τό φόβο, μήπως κατηγορηθεῖ ἐκείνη τώρα, ὅτι ἀνταποδίδει τά ἴσα, παραιτεῖται ἀπό μιὰ δυναμική μαρτυρία στή Δύση. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά στρέφονται πολλοί ἄνθρωποι στήν ἀθεΐα ἢ στίς ἀνατολικές Ἐθνοσκεῖες καί νά ἀποζητοῦν ἐκεῖ πνευματικές ἀξίες, τίς ὁποῖες θά μπορούσε νά τοῦς ἐξασφαλίζει σέ ἀφθονία ἢ πνευματικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας!

Τέτοιες ἐκκλησίες, πού δέν εἶναι σπάνιες, θά ἦταν ἀσφαλῶς λάθος νά μᾶς παρασύρουν σέ υἰοθέτηση ξένων πρὸς τήν Ὁρθοδοξία μεθόδων

καί ἀρχῶν προσηλυτισμοῦ, ὅπως συμβαίνει στό μεταξύ μέ ὀρισμένους ζηλωτές σέ διάφορες χῶρες. Ἐκκλήσεις, ὅπως ἡ παραπάνω, θά πρέπει μᾶλλον νά ἐρμηνευθοῦν ὡς ἐπισήμανση τῆς ἀνάγκης γιά συστράτευση καί ἀπό κοινοῦ πνευματική ἀντίσταση καί ἱεραποστολική «ἀντεπίθεση»: Ἐντεπίθεση ἀπό κοινοῦ διακονίας ἐμπερίστατων ἀνθρώπων, ὅπως εἶναι π.χ. οἱ πρόσφυγες, οἱ μετανάστες-ἐργάτες, οἱ σπουδαστές, ἀσθενεῖς κλπ. Καί ἀντεπίθεση ἀλήθειας μέ κοινή μαρτυρία καί συνεργασία τῶν χριστιανῶν πρὸς ἐπαν-ευαγγελισμό τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ λησμονοῦμε τό παράπονο τοῦ Ροστισλάβ καί τοῦ Σβατοπλόουκ πρὸς τόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Γ', μέ τό ὅποιο δικαιολόγησαν τό αἴτημα γιά τήν ἀποστολή Ἱεραποστόλων:

«Ἦλθον πρὸς ἡμᾶς πολλοὶ χριστιανοὶ διδάσκαλοι ἐξ Ἰταλίας ἐξ Ἑλλάδος καί ἐκ Γερμανίας, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐδίδαξαν διαφόρως. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ σλάβοι εἴμεθα ἀπλοῦς λαός καί οὐδένα ἔχομεν δυνάμενον νά κατηγήση ἡμᾶς εἰς τήν ἀλήθειαν καί νά ἐξηγήση εἰς ἡμᾶς τήν ἔννοιαν τῆς Γραφῆς. «(ΒΙΟΣ ΜΕΘΟΔΙΟΥ, μετάφρ. Ἰωάννου Ἀναστασίου, Ἐπιστ. Ἐπετηρίς Θεολ. Σχολῆς, Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 153).

Τό ἴδιο παράπονο διατυπώνουν πολλοὶ ἄνθρωποι καί σήμερα στήν Ἀφρική καί στήν Ἀσία, πρὸς τοὺς ὁποίους «ἐξάγεται» ἀπό τήν Ἀμερική καί τήν Εὐρώπη ἓνας θρυμματισμένος, ἀντιφατικός, ἀντιθετικός καί ἀνταγωνιστικός Χριστιανισμός, ἀνίκανος νά τοὺς ἐμπνεύσει ἐμπιστοσύνη, σιγουριά καί ἐνότητα πίστεως καί ζωῆς. Τό φιλελεύθερο καί οἰκουμενικό πνεῦμα τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τό πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας, περιχωρεῖ ἄνετα τήν ποικιλία στήν ἔκφραση τῆς πίστεως, τῆς ζωῆς, τοῦ πολιτισμοῦ, διασώζει ὁμως ταυτόχρονα τήν ἐνδότερη ἐνότητα μέ τήν προσήλωση στό σταθερό χριστολογικό κέντρο καί μέ τήν εὐχαριστιακή ἀναφορά στήν τριαδική πηγὴ παντός ἀγαθοῦ.

Αὐτό τό πνεῦμα προστάτευσε σίγουρα τόν Κύριλλο καί τό Μεθόδιο ἀπό τόν κίνδυνο νά θυσιάσουν «τά Ἑλληνορθόδοξα ἰδεώδη εἰς ἓνα κακῶς νοούμενον Οἰκουμενισμόν» (Μητροπ. Θεσσαλονίκης, Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος, ὁ.π., σελ. 7). Τό ἴδιο πνεῦμα ὁμως τοὺς ἐπέτρεψε ἐπίσης νά διδάξουν στοὺς Γερμανοὺς καί στοὺς Λατίνους διῶκτες τοὺς τόν ἀληθινό Οἰκουμενισμό, π.χ. μέ τό νά μεταφράσουν στά σλαβικά ἀκόμη καί τό λατινικό λειτουργικό τυπικό (Meyendorff, ὁ.π. 257).

Δικαίως λοιπὸν ἀναγνωρίζονται σήμερα καί τιμῶνται ὄχι μόνον ὡς Φωτιστές τῶν Σλάβων, ἀλλὰ καί ὡς διδάσκαλοι οἰκουμενικοὶ τῆς Εὐρώπης. Τήν ἰδιότητά τους αὐτὴ ἐμερίμνησε νά προβάλει ὁ Μητροπολίτης Γερμανίας Εἰρηναῖος. Ἀξιοποιώντας παλιὰ παράδοση, πού ἐντοπίζει τὴ φυλακὴ τοῦ Μεθοδίου σέ μοναστήρι τῆς πόλης Ellwangen τῆς Δυτ.

Γερμανίας, καθιέρωσε ἀπό τό 1974 προσκύνημα σ' αὐτό τόν τόπο κάθε τελευταία Κυριακή τοῦ Μαΐου. Χιλιάδες Ἑλληνες μετανάστες, ἀλλά καί ἄλλοι Ὀρθόδοξοι, καθώς καί χριστιανοί ἄλλων Ὁμολογιῶν, προστρέχουν κάθε χρόνο σ' αὐτό τό προσκύνημα. Ὑπάρχει βásiμη ἐλπίδα, πῶς ὁ Μητροπολίτης Γερμανίας Αὐγουστίνος, μέ τή συναρωγή τῶν τοπικῶν παραγόντων, θά ἐδραιώσει αὐτή τήν πρός τοὺς Διδασκάλους τῆς Εὐρώπης τιμητική ἐκδήλωση, στά πλαίσια οἰκουμενικῆς συνεργασίας καί μαρτυρίας.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ 7η: ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΑΤΕ ΤΟ «ΥΔΩΡ ΤΗΣ ΧΟΛΗΣ» ΣΕ ΥΔΩΡ ΖΩΗΣ.

Διαβάζοντας τό ΒΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, σταμάτησα σέ κείνο τό σημείο τῆς διήγησης, ὅπου οἱ δύο ἀδελφοί, «φθάσαντες εἰς ἄνυδρον τόπον», βρῆκαν «ὔδωρ εἰς ἄλμυρόν ἔλος» καί δέν μποροῦσαν νά πιοῦν, γιατί ἦταν «ὡσάν χολή». Καί προσευχήθηκαὶ καί «ὁ μεταβαλὼν ποτε τό πικρόν ὔδωρ εἰς γλυκύ» (Ἐξοδ. 15, 23-25), μετέτρεψε καί ἐκεῖνο τό ὔδωρ σέ «γλυκύ ὡς μέλι καί δροσερόν»¹².

Ποιός δέν βλέπει ἐδῶ μίαν εἰκόνα τῆς ὄλης μεταποίησης τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως ἐπιδιώχθηκε καί κατορθώθηκε σέ μεγάλο βαθμό στίς χῶρες ἐκεῖνες καί σέ ἄλλες τοῦ κόσμου μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί τήν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου;

Σήμερα συνειδητοποιοῦμε καλύτερα, πῶς, ὅπως ἔπραξαν τότε οἱ Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων, ὀφείλουν καί οἱ σύγχρονοι Ἱεραπόστολοι καί λοιποὶ ἐργάτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, νά διακονοῦν ὀλόκληρο τόν ἄνθρωπο: τό συγκεκριμένο πρόσωπο μέ τήν καθημερινή πνευματική καί ὕλική τους μικροδιακονία, μά καί τό σύνολο τῶν ἐκφάνσεων τοῦ πολιτισμοῦ, ἀσκώντας εὐχαριστιακά καί λειτουργικά τή χριστιανική τους μακροδιακονία¹³, κατά τίς ἐκάστοτε καί ἐκασταχοῦ ἀνάγκες καί περιστάσεις καί ἔχοντες ὑπόψη, ὅτι:

- α) Τό ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται σήμερα δίψα πραγματική καί πείνα καί φτώχεια, ἔσχατη ἀπελπισία καί θάνατος.
- β) Τό ὔδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀναλφαβητισμός καί ἀπαιδευσία, δεισιδαιμονία καί μιζέρια κάθε λογῆς καί πολύμορφη ἀθλιότητα.

12. ΒΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΚΥΡΙΑΛΟΥ, ΧΙΙ., δ.π. 138-139.

13. Βλπ. Παπαδερῶ Ἀλεξ., ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ. Ἡ κοινωνική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας στό σύγχρονο κόσμο, Χανιά 1981, ὅπου ἀναλύονται οἱ ὅροι λειτουργικῆ διακονία καί μακροδιακονία.

- γ) Τό ὕδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀδικία καί ἐκμετάλλευση, Φυλετικές διακρίσεις, καταπάτηση ἀνθρώπινων δικαιωμάτων.
- δ) Τό ὕδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται ἀπληστία καί ἀκόρεστο πάθος.
- ε) Τό ὕδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται οὐσία ναρκωτική καί ἰδέα ναρκωτική, ἐλπίδα κούφια καί ὄραμα μάταιο.
- στ) Τό ὕδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται βροντή δημαγωγίας καί κρότος τῶν ὄπλων καί κράτος τυράννων καί τρόμος πολέμου.
- ζ) Τό ὕδωρ τῆς χολῆς ὀνομάζεται διάλυση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου, πτώση ἐπομένως καί πάλι στό ἔρεβος καί στό χάος!

Αὐτά καί πολλά ἄλλα ὀνόματα ἔχει τό ὕδωρ τό πικρό τῆς χολῆς! Καί περιμένει τοὺς καινούριους Ἱεραποστόλους, πού, μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, θά τό μετατρέψουν εἰς ὕδωρ ζῶν, εἰς ὕδωρ ζωῆς, γιά νά ζήσει ὁ κόσμος. Ποιά ἄλλη δύναμη θά μπορούσε καί θά ὄφειλε, ὅσον ἡ Ὁρθοδοξία, νά διακονήσει ἀποτελεσματικά αὐτή τή μεταποίηση τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου;

Πατέρες καί ἀδελφοί:

ΜΝΗΜΗ ΑΓΙΩΝ, ΥΠΟΜΝΗΣΗ ΧΡΕΟΥΣ!